Emigrarea în masă a populației de origine germană din județul Timiș, între propagandă şi tendință firească. O sinteză informativă din 1980

Silviu B. Moldovan

Unul din fenomenele care au marcat perioada cunoscută îndeobşte sub numele „regimul ceauşist", în special după anul 1970, şi cu totul deosebit după 1978-1980, a fost emigrarea (legală) în masă a populației de origine germană din România. Această minoritate[1], care se bucura de aprecieri aproape unanime în România[2], şi-a părăsit în flux continuu țara de origine, în favoarea (în măsură covârşitoare, a) Republicii Federale Germania, lăsând în urmă justificate regrete[3].

Pentru exemplificarea acestei stări de spirit, am ales un document de sinteză elaborat în cadrul Inspectoratului Județean Timiş (Securitate) al Ministerului de Interne. Anul emiterii acestui document este întrucâtva relevant, deoarece se situează la debutul perioadei de mari frustrări materiale pe care întreaga populație a României a fost nevoită s-o suporte, în deceniul al nouălea.

Documentul începe destul de „abrupt", punând propensiunile spre emigrare ale germanofonilor, exclusiv pe seama presiunilor externe: „Informațiile existente atestă faptul că din partea cercurilor reacționare din străinătate şi a organizațiilor emigrației

---

[1] În ceea ce-i priveşte pe germanii din România, se poate folosi termenul „minorități", având în vedere varietatea dialectală impresionantă şi proveniența grupurilor dialectale din diferite provincii istorice ale Germaniei. La acestea se adaugă diferențele, inclusiv de etnonim, dintre saşi şi şvabi, principalele grupuri germanofone din România. Documentul pe care îl reproducem aici, îi are în vedere pe şvabii bănățeni.

[2] Nu avem în vedere, aici, sensul oarecum caricatural, propriu, în opinia noastră, gândirii mai simpliste, care are în vedere *doar* calitățile germanilor în sensul „bunei gospodăriri" sau a „punctualității". Aceste calități, reale de altfel, se includ însă într-un sens mai profund al atitudinii „pro-săseşti" a populației din România, care se bazează pe buna conviețuire între majoritate şi minoritate, precum şi pe compatibilitatea celor două spiritualități.

[3] Ne referim aici atât la regretele fățişe ale majoritarilor români, față de încetarea conviețuirii cu germanii, cât şi la nostalgia față de viața din România, deseori declarată de emigranții germanofoni.

germane, continuă să se desfăşoare o intensă activitate de incitare şi influenţare la emigrare a cetăţenilor de naţionalitate germană din ţara noastră, folosindu-se în acest scop o gamă variată de forme şi metode în care sunt antrenate mijloace de propagandă, posturile de radio vest-germane şi «Europa Liberă», organe de presă, cât şi unele instituţii sau organe ca ambasada vest-germană din Bucureşti, crucea roşie vest-germană şi altele".

Emigrarea în masă a populaţiei de origine germană din România caracterizează perioada regimului Ceauşescu. Însă, sub impactul unui factor extern (apropierea trupelor sovietice[4]), a existat un prim val de refugiaţi chiar în toamna anului 1944. Soarta unora din aceştia a rămas destul de neclară până azi, cum e cazul coloanei de refugiaţi plecată din comuna Petelea (jud. Mureş), care a fost ulterior bombardată. Bomdardamentul a fost pus, atunci, pe seama unei erori a aviaţiei germane, fapt care ni se pare improbabil. Incertitudinea a persistat însă şi la nivelul autorităţilor postbelice (în anii `60, Securitatea a alcătuit un tabel cu „saşii care au părăsit comuna în 1944"[5]).

Perioada care a urmat schimbării alianţelor României a fost, într-adevăr, una dificilă pentru minoritatea germană, factorul extern fiind decisiv în acest sens. Astfel, deşi Convenţia de armistiţiu nu prevedea expres o asemenea măsură, un ordin secret al Comitetului de Stat pentru Apărare al Uniunii Sovietice (cu nr. 1.761 din 16 decembrie 1944), semnat chiar de I.V. Stalin, prevedea mobilizarea şi trimiterea la muncă, în U.R.S.S., a tuturor etnicilor germani capabili de muncă din teritoriile pe care se instalase Armata Roşie[6]. Ulterior, Nota nr. 31 din 6 ianuarie 1945 a Comisiei Aliate de Control pentru România, adresată prim-ministrului român (generalul Nicolae Rădescu), solicita expres ca, în perioada 10-20 ianuarie, să fie „mobilizaţi pentru muncă toţi locuitorii germani apţi de muncă, indiferent de cetăţenie"[7]. Conform unor documente însă, Ministerul Afacerilor Interne demarase pregătirile

[4] Populaţia de origine germană nu manifesta temeri în legătură cu revenirea armatei române în Transilvania de Nord.

[5] Tabelul se regăseşte azi în A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 7.451, vol. 1. De remarcat exprimarea evazivă a autorilor documentului, cei care au „părăsit comuna" nefiind alţii decât refugiaţii bombardaţi în spatele frontului german.

[6] Comisia Prezidenţială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport final*, editori Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrincu, Cristian Vasile, Bucureşti, Ed. Humanitas, 2007, p. 358.

[7] *Ibidem.*

pentru mobilizare încă din 31 decembrie 1944, deci înaintea transmiterii dispoziției imperative a Comisiei Aliate[8]. În final, din România au fost deportate 69.332 de persoane de origine etnică germană, la care s-au adăugat alte 5.324 persoane, din regiunea de nord-vest care se afla, încă, sub administrație maghiară. Dintre cei deportați, 74,4 % s-au repatriat, în România, 25 % au ajuns în Germania, 0,3 % în Austria, iar 7 persoane s-au stabilit în U.R.S.S.[9]. În fine, la 19 februarie 1945, Comisia Aliată de Control solicită României, prin adresa nr. A/192, să „se mobilizeze toți germanii care s-au sustras de la măsurile de ridicare din trecut" şi „organizarea lor pe batalioane sau colonii de lucru" în interiorul țării[10]. Ulterior, Conferința interaliată de la Potsdam (17 iulie – 2 august 1945) a legitimat chiar, în țările central-europene, politici care astăzi ar fi denumite „purificare etnică", principalele victime ale acestora fiind tocmai etnicii germani (în primul rând, cei din Cehoslovacia – aşa-numiții sudeți).

În deceniile care au urmat acestor evenimente, minoritatea germană s-a integrat foarte bine în cadrul societății româneşti, putând fi considerată chiar un exemplu din acest punct de vedere. Astfel, contribuției deosebite la viața economică a țării, i se adăuga şi o loialitate, aproape cavalerească, față de statul român.

Ca un exemplu al acestei atitudini (netrucate şi lipsită, totodată, de excese), extragem un fragment din *Nota informativă* (din 8 mai 1978) a lui „Mircea", în care se relata discuția cu o intelectuală de naționalitate germană, redactorul-şef al Editurii Kriterion:

„Revenind la perspectivele colaborării mele cu secția germană a editurii, pe care o conduce dânsa, i-am reamintit că depind de bunăvoința directorului Domokoş [Geza].

Mircea: Sper să nu îl indispună unele materiale antirevizioniste pe care le public în presă, în «Magazinul Istoric» etc. Mai ales că numai cu o jumătate de oră în urmă mi-a relatat cum a luptat în America pentru cauza noastră, împotriva iredentei maghiare.

H. Hauser: Să sperăm… Dar să vă spun ce am pățit cu el. Am hotărât să editez un volum de istoriografie germană în care se argumentează – de către istorici germani,

---

[8] *Ibidem.*

[9] *Ibidem*, p. 359. Calculul nu include persoanele decedate în timpul deportării sau a acțiunii de repatriere.

[10] *Ibidem.*

saşi, şvabi – adevărul privitor la originea românilor, la continuitatea daco-romană pe teritoriul ţării noastre etc. Când volumul a fost gata, i l-am prezentat – este director! M-a repezit aproape brutal: «Nu ştiu ce conţine cartea, nu vreau să ştiu şi nici nu mă interesează! Faci ce vrei!»

Mircea: Păi, o asemenea reacţie cam contravine cu ceea ce îmi spune că a făcut în America…

H. Hauser: A şi făcut, spune adevărul. E o conduită pe care i-o impune raţiunea. Dar aici… (H.H. a făcut un gest arătând în direcţia inimii).

Mircea: Aşadar credeţi că «aici» e altceva decât pe buze?

H. Hauser: Dar bineînţeles”[11].

În arhiva creată de fosta Securitate, se regăsesc destule documente asemănătoare, care atestă loialitatea minoritarilor germani faţă de statul român[12], fără ca aceasta să fie dublată de dogmatism ideologic[13]. O concluzie asemănătoare poate fi trasă şi după evaluarea sumară a situaţiei etnicilor germani emigraţi în R.F.G., care nu s-au transformat în vectori ai unor acţiuni antiromâneşti, aşa cum s-a temut *establishment*-ul politic de la Bucureşti. Astfel, deşi au contribuit, inevitabil, la dizolvarea supremaţiei politice comuniste în România, prin însăşi emigrarea lor masivă, care simboliza, implicit, un vot de blam politic, noua comunitate *Volksdeutsch*[14] nu a creat tensiuni suplimentare în jurul României.

---

[11] A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr. 105.854, vol. 1, f. 66v.

[12] Trebuie însă spus că, în rândurile etnicilor germani de vârstă mai înaintată, Securitatea a efectuat recrutări „pe bază de material compromiţător”, folosindu-se de fosta apartenenţă a acestora la organizaţii pro-hitleriste, precum Grupul Etnic Gerrnan. Fără a ne abate de la spiritul celor susţinute în acest text, remarcăm faptul că difuziunea nazismului în cadrul minorităţii germane din România, în perioada 1933-1944, a creat anumite tensiuni între reprezentanţii acesteia şi statul român, faţă de care manifestau o lipsă de loialitate crescândă.

[13] În multe din documentele la care ne referim mai sus, sunt depăşite, de regulă, abordările extrem de simpliste, preferate, în general, de organele represive. Ca un exemplu de abordare „simplistă” dar şi mistificatoare, în acelaşi timp, din acelaşi domeniu al publicaţiilor, spicuim (din multe alte exemple posibile) din *Nota informativă* a „Anei-Maria” (de naţionalitate română), din 23 februarie 1989: „Dacă este citită cu atenţie, lucrarea *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, se constată o orientare pro-occidentală a autorului (Gheorghe Buzatu – n.ns.), care face parcă voit jocul anglo-americanilor” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 12.618, vol. 5, f. 402v.).

[14] Avem în vedere comunitatea, masivă, formată în R.F.G. de emigranţii veniţi din România. În acelaşi timp, s-au format comunităţi similare ale emigranţilor proveniţi din alte ţări est-europene în care existau aşa-numiţi *Volksdeutsch.*

Documentul pe care-l reproducem mai jos aşează problema emigrării sub semnul propagandei exercitate de anumite cercuri occidentale, în special din Germania de Vest. Această abordare era una extrem de simplistă, ignorând multitudinea de motive reale care puteau determina unii cetăţeni să-şi dorească emigrarea. Pe de altă parte, abordarea era şi falsă, deoarece autorităţile[15] erau perfect conştiente de dimensiunile exodului, în document precizându-se că „din rândul populaţiei de naţionalitate germană (din jud. Timiş - n.ns.) au solicitat până în prezent plecarea definitivă un număr de 37.802 persoane, din care numai în 1979-1980 au solicitat sau reînnoit cererile 17.499 persoane". Este adevărat că emigranţii *Volksdeutsch* au beneficiat, în oarecare măsură (ca efect direct al art. 116 al Constituţiei R.F.G., care consacra responsabilitatea statului vest-german faţă de minoritarii germani), de avantaje la stabilirea lor în ţara-mamă, dar aceasta nu era expresia vreunei ostilităţi faţă de România, ci a unei solidarităţi etnice absolut fireşti. Chiar dacă ar fi greu de contestat existenţa unei anumite propagande politice, dusă în contextul războiului psihologic şi informaţional dintre Est şi Vest, în cadrul căruia se supralicitau, uneori, şi aspecte legate de problema emigrării[16], această problemă nu era generată, în mod fundamental, de propaganda occidentală, ci de problemele existente în România.

Emigrarea în masă a minoritarilor germani, către R.F.G., a fost un fenomen natural, în foarte mare măsură inevitabil, în condiţiile date. Este greu de spus dacă decisivă a fost diferenţa crescândă între nivelul de bunăstare existent în R.F.G., comparativ cu România, sau dorinţa germanilor de a-şi păstra comunitatea, familială şi etnică, deopotrivă, deziderat care devenea tot mai uşor de realizat în Vest decât în ţara nativă. Înclinăm să credem că, la începutul emigrării în masă, primul factor (combinat, în ceea ce priveşte unele grupuri restrânse, şi cu frustrări provocate de episoadele deportării sau detenţiei politice) a fost decisiv, însă, cel puţin de la finele anilor `70, motorul fundamental al emigrării a fost reîntregirea familiilor şi, apoi, a

[15] Autorul acestui document, locotenent-colonelul Nicolae Pădurariu, semnează şi alte materiale referitoare la situaţia minorităţii germane şi a unor reprezentanţi ai acesteia.

[16] Cu precizarea că Actul Final al Reuniunii C.S.C.E. de la Helsinki (1975), la a cărui încheiere România şi-a adus o contribuţie importantă, recunoştea principiul libertăţii de emigrare. Acesta a fost ulterior deseori încălcat de statul român, prin neaprobarea sau aprobarea târzie, şi în urma unor presiuni, a unor cereri de emigrare, dar, uneori, şi de statele occidentale, care refuzau nejustificat imigrarea unor cetăţeni români.

comunităţii etnice. Astfel, creşterea rapidă a numărului de emigranţi atrăgea, automat, mărirea, aproape în progresie geometrică, a cererilor noi de emigrare. Documentul pe care-l reproducem mai jos surprinde şi temerile tot mai răspândite în rândul şvabilor bănăţeni, privind eventuale măsuri pe care statul român urma să le ia împotriva identităţii lor etnice. Aceste temeri tindeau să devină, în sine, un factor suplimentar de stimulare a tendinţei emigraţioniste. Considerăm că aceste temeri nu erau justificate, însă ele apăreau în mod firesc, în condiţiile unui regim politic în care informarea publică şi comunicarea politicilor guvernamentale erau mult restricţionate, cetăţenii fiind deseori puşi în faţa „faptului împlinit". Documentul caută să evidenţieze manifestări presupus ostile existente în cadrul minorităţii germane din judeţul Timiş (generate inclusiv prin intermediul unor emigranţi reveniţi temporar din R.F.G.). Pe de o parte însă, aceste „manifestări" se reduc la anumite afirmaţii benigne şi în mod evident exacte, referitor la nivelul de bunăstare superior existent în R.F.G. şi la dorinţa (şi ea firească) a şvabilor de a-şi prezerva identitatea etnică. Chiar şi aceste afirmaţii par însă extrase din contextul unor discuţii mai largi. Pe de altă parte, la o lectură atentă, documentul confirmă mentalitatea generală a germanofonilor, lipsită de antagonism faţă de statul român şi faţă de majoritatea etnică existentă. Nu credem că exagerăm dacă afirmăm că, în numeroase prilejuri cotidiene, minoritarii germani manifestau un grad de patriotism mai ridicat decât cel al multor români[17]. În *Analiza* redactată de locotenent-colonelul Pădurariu, sunt surprinse, pe alocuri, nuanţele exprimate de emigranţi şi de candidaţii la emigrare, de natură să-i „absolve" de bănuiala existenţei unor sentimente anti-româneşti. Astfel, chiar cel mai radical

[17] Din acest punct de vedere, situaţia nu s-a schimbat, prea mult, nici astăzi, când minoritatea germană este una redusă numeric. Remarcăm, cu titlu de inventar, recentele precizări, discrete dar ferme, ale candidatului propus de opoziţia parlamentară la demnitatea de prim ministru al României, dl. Klaus Iohannis. Invitat în cadrul unei dezbateri la postul de televiziune „Antena 3" (*Sinteza zilei*), acesta a corectat aprecierile moderatorului, în sensul cunoaşterii a „trei" limbi de circulaţie internaţională (dintre care era exclusă româna), cu precizarea: „conform normelor Uniunii Europene, limba română este limbă internaţională". Ni se par semnificative asemenea „amănunte", în fond, deoarece am constatat, inclusiv personal, de nenumărate ori, atitudinea deloc condescendentă, ci plină de încredere, a majorităţii etnicilor germani, faţă de şansele şi poziţia României pe plan internaţional. Remarcăm şi faptul că, deşi părinţii săi sunt emigraţi în Gemania, dl. Iohannis a ales să rămână în România. Într-o altă emisiune („Biz Bazar"), difuzată la acelaşi post de televiziune, dl. Iohannis a corijat, de nou, alegaţiile realizatorului privind lipsa de „decenţă" a „ţării" (?!): „Poate vă surprinde, dar cred că suntem o □ară destul de decentă, prin oameni; nu neapărat prin cei care ne conduc".

emigrant sosit în vizită (a fost declarat chiar, conform documentului, indezirabil, de către autoritățile române) afirmă că „toți aceştia nu au venit în Germania pentru faptul că ar fi răbdat de foame în România, sau nu le-a mers bine din punct de vedere material, ci pentru faptul că nu au avut un viitor în față, au venit să trăiască în libertate cu poporul lor". O altă persoană, care depusese cerere pentru emigrare, sublinia că „am o strângere de inimă la gândul că trebuie să părăsesc țara unde m-am născut şi unde am trăit bine, dar mă gândesc la cei doi copii care aici în țară nu vor putea urma şcoala germană, fiindcă nu mai sunt destui copii nemți de vârstă şcolară la Biled pentru a forma o clasă şi noi fiind nemți dorim ca să urmeze copii[i] noştri o şcoală germană".

Surprinzătoare, prin realismul şi chiar liberalismul lor (contrastant cu celelalte măsuri recomandate, tot de autorul sintezei informative, care mergeau până la „demascarea" persoanelor aşa-zis „ostile"), sunt câteva propuneri formulate în finalul documentului: „Deoarece mulți din cei care insistă pentru plecarea definitivă din țară, invocă deseori ca unul din motive că nu ar avea posibilitatea de a face călătorii în străinătate, propunem: Să se intervină pentru aprobare ca în țările socialiste în afară de R.S.F. Iugoslavia[18] să se aprobe plecarea turistică sau la rude, cel puțin anual, la toate categoriile de persoane, şi să se facă restricție numai în cazuri cu totul excepționale; Pe baza unor verificări şi analize temeinice să se mărească numărul persoanelor la care li se aprobă deplasarea la rude în R.F. Germania, Austria şi alte state şi pe baza unor verificări mai ample, chiar şi la cei care cu ani în urmă au solicitat plecarea definitivă din țară". Prin aceste propuneri, aproape că se recunoaşte implicit atât inevitabilitatea transferului de populație de etnie germană către R.F.G., cât şi lipsa periculozității, pentru interesele reale ale *statului* român, a activităților desfăşurate de emigranți.

Dacă locul de destinație al emigranților şi, totodată, „avocatul" cauzei acestora pe lângă guvenrul român, era R.F.G. (şi, în mică măsură, Austria), au existat şi unele interferențe ale Republicii Democrate Germane[19] în problemele minorității germane

[18] Iugoslavia avea regimul, de departe, cel mai liberal în privința cetățenilor est-europeni care doreau să treacă în țările occidentale.

[19] „În esență, la nivel oficial, componentele naționale nu trebuiau să joace nici un rol pentru Germania de Est. Regimul din Berlinul Răsăritean nu se simțea în niciun fel răspunzător față de minoritatea germană din România" (Stejărel Olaru, Georg Herbstritt, *Stasi şi Securitatea*, traduceri din germană de Viorel Buta şi Mihai Alecu, Bucureşti, Ed. Humanitas, 2005, p. 126). Mai mult, în 1972, Stasi acuza

din România. Acestea nu au fost însă la fel de benigne. Într-un raport al organelor de informaţii est-germane, din 12 iulie 1982, în care se face şi „evaluarea lui Horst Samson” (redactor la „Neue Banater Zeitung”), se subliniază atitudinea acestuia faţă de statul comunist german: „El este un tînăr încăpăţînat, foarte sigur pe sine. Cred că motivul pentru acest fapt constă în [existenţa unor] invizibili susţinători. La întîlnirea cu Horst Samson au participat cca. şapte persoane, cunoştinţe ale lui Samson. Discuţia a fost foarte edificatoare, pentru că revelează poziţii faţă de R.D.G. şi literatura noastră. În încercarea de a reda discuţia, poziţiile ideologice ale lui Samson şi ale lui Berwanger devin foarte clare. [...] Samson a fost anul trecut (1981) în R.D.G. Cu teatrul de stat. El nu are o părere bună despre noi. El spune: «dacă acum patru ani ar fi fost întrebaţi germanii din România dacă vor să emigreze în R.D.G., 80% ar fi răspuns pozitiv. Astăzi însă nu, pentru că în R.D.G. totul merge prost»”[20].

La rândul lui, statul est-german manifesta deseori o atitudine negativă faţă de reprezentanţii minorităţii germane din România, mereu suspectaţi de „atitudini duşmănoase” la adresa alianţei interstatale conduse de Moscova. În acest sens, diplomaţii est-germani, aflaţi la post în Bucureşti, nu se sfiau să intervină pe lângă autorităţile româneşti, pentru o solicita luarea unor măsuri represive. Un caz de acest gen a fost documentat, recent, de Georg Herbstritt şi William Totok: „Cenaclul literar «Adam Müller-Guttenbrunn» îşi anunţa la 10 februarie 1982, în ziarul central de limbă germană din România, «Neuer Weg», următoarea întâlnire: «Şedinţă a Cenaclului literar Timişoara – La următoarea şedinţă a Cenaclului literar «Adam Müller-Guttenbrunn» din Timişoara, va citi Richard Wagner noi poezii. În cea de-a doua parte a întâlnirii, care va avea loc joi la ora 17 la sediul Uniunii Scriitorilor, vor fi ascultate cântece de Wolf Biermann». E foarte probabil ca acest anunţ să fi determinat ambasada R.D.G. de la Bucureşti să protesteze la Ministerul de Externe român. Într-adevăr, din perspectiva R.D.G. trebuie să fi părut o provocare să fie audiate într-un spaţiu public dintr-o «ţară socialistă înfrăţită» cântecele celui mai renumit disident din R.D.G., Wolf Biermann, şi să mai şi anunţi acest lucru în ziar, în

---

un grup semnificativ şi numeros de intelectuali germani din Transilvania, atribuindu-le „*pe nedrept* (subl. ns.) acestor persoane o atitudine foarte ostilă faţă de toţi românii, afirmând că ei au intenţii separatiste faţă de statul român” (*ibidem*, p. 128).

[20] Vezi studiul *Dublă supraveghere. Scriitori germani din România în documente ale Stasi şi ale Securităţii*, redactat de Georg Herbstritt şi William Totok (în pregătire pentru „Caietele C.N.S.A.S.”, anul II, nr. 1(3)/2009).

pofida cenzurii generalizate din presă. Cenaclul literar s-a reunit într-adevăr la 11 februarie”[21]. Trei luni mai târziu (la 14 mai 1982), Securitatea percheziționa locuințele lui Horst Samson şi William Totok, motivându-şi acțiunea prin protestul ambasadei R.D.G. împotriva serii muzicale dedicate lui Wolf Biermann[22].

Serviciul de informații est-german (*Staatssicherheitsdienst*, cunoscut în special sub denumirea prescurtată „Stasi”) dispunea şi de o agentură în România, unul din agenți devenind, din 1981, chiar ataşatul cultural al ambasadei R.D.G. de la Bucureşti, Klaus Behling[23], fără însă ca ambasadorul est-german să cunoscă ceva despre activitatea lui secretă[24]. În cazul ambasadei însă, se desfăşurau şi activități de influențare politică, conforme cu rolul R.D.G. de aliat apropiat al U.R.S.S. Astfel, într-un raport din 15 decembrie 1980 al Securității, se semnala faptul că: „În cadrul unui coctail care a avut loc la ambasada Republicii Democrate Germane, cu ocazia încheierii «Zilelor culturii germane», Rieger Günther[25] – ataşat cultural şi secretar II al ambasadei, referindu-se la opera scriitorului Marin Preda, a spus: «sunt cărți româneşti în care se diminuează rolul armatei sovietice, întreaga politică a partidului încurajând acest sentiment reprobabil». A calificat această atitudine drept «naționalism» şi îşi punea întrebarea «dacă politica externă a României e jutificată şi aprobată de orice cetățean român». Rieger Günther considera că «aceasta este o cale periculoasă, în sensul că este o trădare față de cauza socialismului internațional, o trădare față de Uniunea Sovietică”[26].

După 1973, colaborarea dintre Securitate şi Stasi a fost sistată, România fiind percepută de guvernul R.D.G. ca un adversar al U.R.S.S. şi chiar al Tratatului de la Varşovia. Numeroase informări primite de Stasi din partea agenturii sale din România relevă (cu stupoare declarată, chiar, în unele cazuri) atmosfera existentă în România, pe care o considerau prea „liberală”, contrastând cu restricțiile din R.D.G., însă, după 1980, şi starea de mizerie materială crescândă generată de politicile guvernului de la Bucureşti[27].

---

[21] *Ibidem*.

[22] *Ibidem.*

[23] Stejărel Olaru, Georg Herbstritt, *op. cit*., p. 124.

[24] *Ibidem*, p. 126.

[25] Predecesorul în post al lui Klaus Behling.

[26] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 13.381, vol. 19, f. 2.

[27] Vezi Stejărel Olaru, Georg Herbstritt, *op. cit*., *passim*.

Anexă

Inspectoratul Județean Timiş | Strict secret
al Ministerului de Interne | Ex. nr. 2

- Serviciul I/A –

Nr. I/A/P.N./0031311/26.III.1980

Analiza măsurilor luate şi rezultatele obținute în combaterea şi contracararea propagandei de emigrare desfăşurată de cercurile reacționare din străinătate. Concluzii privind îmbunătățirea muncii pe această linie

Informațiile existente atestă faptul că din partea cercurilor reacționare din străinătate şi a organizațiilor emigrației germane, continuă să se desfăşoare o intensă activitate de incitare şi influențare la emigrare a cetățenilor de naționalitate germană din țara noastră, folosindu-se în acest scop o gamă variată de forme şi metode în care sunt antrenate mijloace de propagandă, posturile de radio vest-germane şi „Europa Liberă", organe de presă, cât şi unele instituții sau organe ca ambasada vest-germană din Bucureşti, crucea roşie vest-germană şi altele.

Această acțiune este sprijinită şi încurajată şi de personalități şi cercuri guvernamentale vest-germane care cu diverse prilejuri au insistat sau au ridicat problema aşa-zisei reuniri a familiilor sau aprobarea căsătoriilor mixte, poziții care au fost apoi preluate şi comentate de posturile de radio şi de unele publicații occidentale, cât şi prin promisiunea şi acordarea celor care emigrează a unor ajutoare cum sunt: sprijin material la sosirea în R.F. Germania, despăgubiri pentru averea posedată în România, credite pentru construcții, compensații şi pensii pentru anumite perioade ca: munca de reconstrucție în U.R.S.S., dizlocarea în Bărăgan[28], condamnări, prizonierat sau participarea în armata germană.

[28] În anul 1945, au fost formate, din dispoziția M.A.I. şi ca urmare a solicitării formulate de Comisia Aliată de Control, unele detaşamente de muncă alcătuite din etnici germani, unele din acestea fiind în

Dealtfel din aceasta derivă şi sprijinul pe care-l acordă şi ambasada R.F. Germană[29] din Bucureşti şi Belgrad persoanelor de naționalitate germană care vor să ajungă în străinătate, stimulându-le la emigrare, dând îndrumări asupra procedurilor de folosit, le promite sau le comunică că au făcut intervenții la autoritățile competente româneşti.

În activitatea de influențare la emigrare sunt folosiți în mod deosebit cetățeni vest-germani care fac deplasări în țara noastră, majoritatea fiind foşti cetățeni români, care în cercul de rude şi relații prezintă în mod elogios situația din R.F. Germania, aşa zise posibilități materiale pe care şi le-au creat, veniturile de care ar dispune, posibilitățile nelimitate de deplasare în străinătate, fac uz de săptămâna redusă de muncă şi prezintă statul vest-german ca adevăratul stat al democrației, libertății şi prosperității, fără a aminti de adevăratele racii[30] ale orânduirii capitaliste.

---

regiunea de sud a țării. Referirea din document vizează însă deportarea în Bărăgan, mai precis în satele nou create în urma deportării a peste 40.000 de bănățeni, de diferite naționalități (în special sârbi), în anul 1951 (măsura a fost ridicată în 1956, în contextul restabilitii relațiilor cu Iugoslavia). Încă din 14 noiembrie 1950, un *Plan pentru evacuarea din zona de frontieră cu Iugoslavia, pe o adâncime de 25 km., a unor elemente periculoase prin prezența lor în această zonă* (fără autor), prevedea că „pentru asigurarea Securității zonei de frontieră cu Iugoslavia este absolută necesară dislocarea din această zonă a unor categorii de elemente periculoase" (vezi A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 12.530, ff. 1-3). Printre cei propuşi pentru deportare, erau menționați, la secțiunea „organizații şi partide politice", şi foştii membrii ai Grupului Etnic German. Măsura de „curățare" a zonei de frontieră cu Iugoslavia venea în contextul sporirii temerilor privind izbucnirea unui conflict militar între statul vecin (susținut, eventual, de S.U.A.) şi aşa-numitul „grup cominternist", condus de U.R.S.S. Într-un foarte interesat text dedicat deportării, Smaranda Vultur sintetizează această experiență: „În povestirile acelor deportați în Bărăgan între anii 1951-1956, alteritatea îmbracă forme diverse, de la cea a autorităților care au pus la cale, au organizat sau au executat ordinele legate de deportare, la grupul celor deportați din acelaşi sat, la locuitorii băştinaşi din Bărăgan, la diferența etnică (au fost deportați români, sârbi, germani, şi, mai puțin importanți numeric, bulgari, turci, unguri) sau regională (bănățeni, mehedințeni, macedoneni, basarabeni, bucovineni) dintre deportați şi până la descoperirea propriei identități ca alteritate pentru ceilalți" (Smaranda Vultur, *În câte feluri poți fi altul pentru ceilalți*, în Miodrag Milin, Liubomir Stepanov, *Golgota Bărăganului pentru sârbii din România, 1951-1956*, Timişoara, Uniunea Democratică a Sârbilor şi Caraşovenilor din România, 1996, p. 12).

[29] Conform originalului. Corect, Republica Federală Germania.

[30] Conform originalului.

Semnificativ în acest sens este poziția avută la sfârşitul lunii decembrie 1979 de turistul vest-german T[...] Iosif[31], fost cetățean român, care față de o sursă a organelor noastre a afirmat printre altele:

„… Acum îmi dau seama că acolo este adevărata democrație, fiecare este liber să facă ce vrea, să plece unde vrea, se bucură de drepturi largi, uite între 24.XII şi 5 ianuarie, toată lumea are concediu plătit, nu ca la noi unde îți dă o zi şi pentru aia trebuie să lucrezi o duminică. România este rămasă în urmă față de R.F. Germania cu cca. 100 ani, cu tot progresul ei, din toate punctele de vedere. A mai afirmat că în R.F. Germania nu sunt cozi pentru mărfuri sau alimente, că s-ar găsi de toate, muncitorii nu fac politică, nu țin şedințe şi că acolo ar fi civilizație adevărată”.

S-au luat măsuri de verificarea activității cetățeanului vest-german pentru a fi declarat ca indezirabil.

O activitate intensă pe linia influențării la emigrare este desfăşurată din străinătate de către rudele şi legăturile multor cetățeni de naționalitate germană de pe raza județului, care pe lângă trimiterile poştale prin care fac îndemnuri directe la plecare din țară şi elogierea situației din R.F. Germania, promit şi chiar întreprind acțiuni de sprijin prin a se adresa cu memorii la personalități, organizații şi organisme din străinătate, întreprind acțiuni demonstrative în preajma unor sedii, locuri sau cu ocazia unor reuniuni internaționale, acțiuni publicitare prin presă, radio, televiziune, de greva foamei, adresează memorii la personalități şi organe din țara noastră, unele dintre acestea cu amenințări la acțiuni *ostile sau*[32] tendențioase politicii partidului şi statului nostru.

Pentru a exemplifica unele din acțiunile de mai sus, redăm următoarele aspecte:

- cetățeanul vest-german F[...] Francisc, plecat din comuna Giarmata în 1975, adresându-se fostului său prieten N[...] Francisc din aceeaşi localitate, arată printre altele: „…Sper că şi la cei 50 de ani ai tăi vei face tot ce este posibil să pleci de acolo. Este un lucru dovedit că toți acei care au vrut să plece au plecat până la urmă chiar dacă a durat 17 ani, ca la noi. Este păcat pentru fiecare zi, mai vine zis pentru fiecare minut pe care-l trăieşti acolo. Cu toate că avem 50 de ani, ştim că atât cât vom

[31] Am optat pentru ascunderea numelor de familie ale persoanelor menționate în document, deşi acesta nu conține elemente care să aducă atingere vieții private.

[32] Cuvinte completate în original cu stilou albastru.

mai trăi vom fi între oameni cu oamenii. Nici unul dintre cei ce sunt aici nu s-ar mai întoarce în România, cu toate că unii şi-au lăsat acolo familiile, casele, şi-au riscat viaţa şi au venit în necunoscut. Şi toţi aceştia nu au venit în Germania pentru faptul că ar fi răbdat de foame în România, sau nu le-a mers bine din punct de vedere material, ci pentru faptul că nu au avut un viitor în faţă, au venit să trăiască în libertate cu poporul lor … deci fiţi atenţi să nu fiţi ultimii acolo…”.

S-au luat măsuri ca F[...] Francisc să fie declarat indezirabil.

- L[...] Oskar din R.F. Germania adresându-se unor rude din Timişoara susţine că: „… sunt aproape sigur că apelul meu adresat opiniei publice va avea rezultate bune… Să nu renunţaţi, încercaţi să obţineţi aprobarea pentru plecarea definitivă din ţară…”.

- De asemenea T[...] Georg tot din R.F. Germania afirma faţă de rudele sale din Timişoara: „… Să nu vă pierdeţi curajul… este o luptă grea cu autorităţile, dar voi să vă întăriţi forţele pentru a vă căpăta drepturile şi în acest scop să faceţi demersuri la miliţie. De aici vom face totul pentru urgentarea plecării voastre definitive… vom face demersuri peste tot…”.

Cazuri de influenţare şi instigare la acţiuni şi intervenţii în extern sunt în număr foarte mare.

Din cauza acestor multiple acţiuni şi influenţe din extern care se exercită de o perioadă îndelungată asupra populaţiei de naţionalitate germană din ţara noastră, a sprijinului acordat de statul vest-german prin organismele sale celor care emigrează şi datorită diverselor motive invocate şi a zvonurilor care circulă, în rândul acestor categorii de persoane există o stare de instabilitate şi ca urmare un număr mare de persoane sunt frământate şi preocupate de a pleca definitiv din ţară, iar în ultima perioadă se constată chiar o intensitate a fenomenului.

Aprecierea unei asemenea situaţii se bazează pe datele şi informaţiile care scot în evidenţă starea de spirit agitată în unele din localităţile cu populaţie de naţionalitate germană, îndeosebi: Lugoj, Jimbolia, Darova, Giarmata, Săcălaz, Tomnatic, Sânandrei, Niţchidorf, Biled, Bacova, Liebling, Lovrin, Peciul Nou, prin prezenţa şi insistenţa unui număr mare de persoane pentru înscrieri la audienţe în legătură cu plecarea din ţară (ex.: în ziua de 07.02.1980 s-au prezentat cca. 1.000, iar în 14.02.1980 au fost cca. 2.000), trimiterea unui număr sporit de memorii şi cereri la Serviciul de Paşapoarte, insistenţa prin memorii şi telegrame pentru obţinerea de audienţe la conducerea Inspectoratului şi a Securităţii, apeluri făcute rudelor şi

legăturilor din străinătate pentru a le acorda sprijin prin organizații, organisme şi personalități externe, constatându-se în acelaşi timp o atitudine refractară în localitățile de domiciliu şi locurile de muncă a multor persoane preocupate de a pleca definitiv din țară, inclusiv prin încercări de a denigra şi denatura realitățile din țara noastră ori de a adopta poziții naționaliste.

Menționăm că din rândul populației de naționalitate germană au solicitat până în prezent plecarea definitivă un număr de 37.802 persoane, din care numai în 1979-1980 au solicitat sau reînnoit cererile 17.499 persoane[33]. În aceeaşi perioadă s-a aprobat plecarea din țară la 3.060 persoane.

Din analiza informațiilor pe care le deținem rezultă că deşi multe din rândul celor care intenționează să plece definitiv din țară invocă motive de reunificarea familiei, sau pentru tratamente medicale, acestea nu constituie însă cauzele reale, fapt ce se desprinde şi din aceea că mulți, tocmai pentru a avea motive de plecare caută prin diverse modalități să creeze situații pentru „reunirea familiei" fie prin trecerea ilegală a frontierei sau rămânerea în străinătate a unor membrii de familie (copii, soț, soție) fie prin a extinde şi susține necesitatea reunirii familiei cu frați, surori, cumnați, unchi şi chiar verişori plecați sau aflați de mai mult timp în R.F. Germania sau alte state şi față de care nu au existat până în prezent afecțiuni deosebite.

Cauza principală a unei asemenea stări de spirit şi preocupări din partea unor cetățeni de naționalitate germană constă în propaganda mereu crescândă exercitată din extern prin metode şi mijloace diversificate, a influențelor exercitate de turiştii străini, îndeosebi de cei plecați din țara noastră, cât şi datorită interesului şi sprijinului pe care însăşi statul de vest îl acordă unei asemenea acțiuni, creând celor care emigrează unele condiții şi posibilități materiale acordându-le de la caz la caz pensii,

---

[33] Conform unui raport din 30 mai 1980, în județul Timiş exista un număr de 97.811 persoane de naționalitate germană, din care 28.075 în municipiul Timişoara, iar 69.737 în celelalte localități ale județului (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 13.381, vol. 19, f. 23). Cifrele de mai sus, privite comparativ cu populația totală de etnie germană, sunt relevante pentru tendința de migrare în masă către R.F.G. Imaginea este cu atât mai corectă, cu cât cifrele din raportul semnat de colonelul Păduraru sunt oficiale (chiar dacă nu erau comunicate public, sau cu atât mai mult), astfel încât autoritățile erau informate corect despre adevăratele stări de spirit din județ. În acelaşi dosar se regăsesc şi date statistice privind baza de lucru şi rețeaua informativă a Securității, pe care le considerăm nerelevante în contextul strict al problemei emigrării în masă.

compensații, despăgubiri, posibilități de cazare pentru început, împrumuturi, plasarea în câmpul muncii etc.

Toate acestea au determinat ca în rândul populației de naționalitate germană să se formeze şi să circule diverse idei şi versiuni care chipurile i-ar determina să susțină intenția de plecare definitivă în R.F. Germania, nelipsind speculațiile pe marginea unor situații şi momente ce au avut loc după 23 August 1944 cât şi cu privire la aşa-zise previziuni asupra viitorului acestei populații în țara noastră.

Asemenea idei şi versiuni au cuprins un cerc mai larg de persoane creând la cei mai mulți confuzii, nesiguranță şi instabilitate în gândire şi acțiuni iar la unii chiar convingeri.

Datele şi informațiile existente atestă că principalele versiuni şi motivația care se vehiculează sunt următoarele:

1. *Prin plecarea an de an a tot mai mulți cetățeni de naționalitate germană nu ar mai exista perspectiva ca această populație să se mențină ca grupare etnică distinctă, să dispună de unități de învățământ, instituții de cultură, presă etc., în limba germană şi în această situație singura cale ar fi plecarea definitivă din țară.*

Asemenea versiuni circulă în mai toate localitățile cu populație de naționalitate germană.

- Astfel, G[...] Mihai şi învățătoarea M[...] Ecaterina din Iecea Mare susțin că în satele cu populație de naționalitate germană rămân tot mai puțini oameni şi ca urmare a acestui lucru se vor desființa şcolile şi nu vor mai avea nimic în limba maternă, fapt ce va duce la dispariția ca naționalitate.
- Profesorul S[...] Iosif din comuna Giarmata cunoscut cu intenții de plecare din țară, afirmă că îl frământă situația că în şcoala din Giarmata din an în an sunt mai puțini copii de naționalitate germană şi cu timpul se vor desființa şcolile în limba germană, motiv pentru care mulți cetățeni vor să plece înainte de a se întâmpla acest lucru.
- R[...] Iosif din Variaş, adresându-se unei persoane din S.U.A., arată: „Au auzit că Dv. v-ați găsit o nouă patrie, noi am rămas aici, dar nu vrem să mai stăm singuri. Nu ştim cât vom mai aştepta. Şcolile noastre, precum şi celelalte activități culturale ale noastre se pierd, aşa că ne-am hotărât să plecăm la fel ca ceilalți şi în acest scop vă rugăm să ne ajutați".
- M[...] Anna Maria din Biled care a depus formele pentru plecare din țară afirma: „… am o strângere de inimă la gândul că trebuie să părăsesc țara unde m-

am născut şi unde am trăit bine, dar mă gândesc la cei doi copii care aici în ţară nu vor putea urma şcoala germană, fiindcă nu mai sunt destui copii nemţi de vârstă şcolară la Biled pentru a forma o clasă şi noi fiind nemţi dorim ca să urmeze copii[i] noştri o şcoală germană…".

- În localităţi ca Remetea Mică, Covaci şi altele se fac afirmaţii că din cauza plecării multor persoane în străinătate sau în oraşe şi stabilirii în locul acestora a unor cetăţeni din alte zone ale ţării, s-au diminuat posibilităţile şi perspectivele pentru folosirea obiceiurilor şvăbeşti, iar P[...] Ane-Maria din Recaş arată că în localitatea de domiciliu au rămas deja puţine familii de germani şi din această cauză se simte străină chiar în satul natal unde a crescut şi trăit.

- Au apărut şi zvonuri în sensul că cetăţenii de naţionalitate germană care nu vor pleca din ţară în următorii ani vor fi românizaţi[34] printr-o măsură expresă a statului. Astfel, K[...] Magdalena din Iecea Mare s-a exprimat că: „… germanii care nu vor pleca până în 1983 vor fi siliţi să abzică[35] la naţionalitatea lor, adică să se romanizeze".

2. *Susţinerea şi răspândirea ideii că în R.F. Germania ar avea posibilităţi mai mari pentru a se realiza din punct de vedere material.*

Această idee este alimentată şi răspândită îndeosebi de foştii cetăţeni români plecaţi legal sau ilegal din ţară.

Astfel, numita B[...] Eva din comuna Giarmata al cărei ginere pe nume K[...] Matei (fost Slomr[36]) a plecat legal din ţară, în 1979 afirmă că cel în cauză lucrează la o uzină şi câştigă foarte bine, a primit locuinţă corespunzătoare compusă din 3 camere, şi că în acest interval de timp şi-ar fi cumpărat bunuri pe care în România nu reuşea să le facă nici în 5 ani, motiv pentru care îşi îndeamnă părinţii să lase tot aici şi să meargă în R.F. Germania, întrucât nu vor avea nimic de regretat.

- B[...] Karin, medic pediatru în Jimbolia, cunoscut ca auditor al postului de radio „Europa liberă" şi că elogiază modul de viaţă din R.F. Germania susţine că: „… acolo chiar şi un şomer trăieşte mai bine ca aici…".

---

[34] În original: „romanizaţi".

[35] Conform originalului.

[36] Cu minuscule, în original. Probabil, o referire depreciativă la o presupusă adeziune a acestei persoane la Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii din România, o tentativă (eşuată) de organizare sindicală, pe baze democratice, în anul 1979.

- M[...] Gheza-Ioan învăţător în Darova, element ostil afirmă: „… în România 10 % din populaţie trăieşte bine, adică cei cu salariu mare, iar restul de 90 % trăiesc foarte rău, au salarii mici, nu pot să comenteze nimic din cauza acestor nedreptăţi şi nereguli, eu vreau să plec în R.F. Germania”.

- K[...] Anton din comuna Giarmata arată că cele două fiice ale sale au plecat cu soţii în R.F. Germania şi întotdeauna au spus că pentru tinerii care pot lucra viaţa este mai ieftină acolo ca la noi, făcând comparaţie cu costul diverselor produse din România şi R.F. Germania”.

3. *Referiri la posibilitatea de a primi în R.F. Germania diverse despăgubiri şi compensaţii.*

Mulţi dintre cetăţenii de naţionalitate germană îndeosebi din cei mai în vârstă contează pe faptul că plecând în R.F. Germania vor primi despăgubiri pentru averea imobiliară (pământ, clădiri) deţinută în ţara noastră, compensaţii pentru perioada cât au fost la munca de reconstrucţie în U.R.S.S. şi ca dizlocaţi în Bărăgan.

4. *În rândul pensionarilor circulă ideea că în R.F. Germania vor primi pensie mai mare şi alte avantaje materiale.*

- Pensionarii de invaliditate din perioada războiului care în prezent primesc pensie de la statul german de circa 50 D.M., afirmă că odată stabiliţi în R.F. Germania vor obţine o pensie cu mult mai mare.

- Mulţi pensionari pentru limita de vârstă discută că dacă se stabilesc în R.F. Germania primesc locuinţe cu chirie redusă, sub formă de „locuinţă socială”, ar avea o pensie mai mare şi ar beneficia de unele gratificaţii la tratament medical, la odihnă, excursii, transport în comun şi pe C.F.R.[37], toate făcându-se în contul ajutorului social.

Asemenea promisiuni influenţează şi pe pensionarii din rândul colectiviştilor şi chiar pe unii colectivişti care fac afirmaţii că au venituri limitate, iar pensiile ar fi mici în comparaţie cu alte categorii de pensionari.

5. *Afirmaţii că nu ar beneficia de suficiente posibilităţi de deplasare în străinătate pentru a-şi vizita rudele sau ca turişti.*

---

[37] În documentul original, litera *R* este ştearsă, sesizându-se probabil, că era vorba despre căile ferate germane.

Pe această temă sunt multe comentarii fiind influențați şi de rudele şi legăturile din R.F. Germania care fac propagandă că ar avea condiții să se deplaseze cu familiile în mod nelimitat şi că primesc paşapoartele într-un interval scurt de timp.

Sub aceste influențe mulți cetățeni de naționalitate germană fac speculații şi afirmații că nu-şi pot vizita rudele apropiate pe care le au sau că nu se pot deplasa ca turişti în străinătate.

Susținerea intenției de plecare din țară cu astfel de motive se constată îndeosebi din partea celor care au depus cu ani în urmă forme de plecare afirmând că din această cauză consideră că nu pot beneficia niciodată de a pleca în vizită în străinătate.

Sub pretextul unor asemenea motive sunt elemente care adoptă poziții refractare sau chiar ostile.

Astfel, K[...] Herman din Jimbolia afirmă: „dacă până acum mi s-ar fi spus şi asigurat că pot face în fiecare an o vizită la rudele din străinătate, aş fi renunțat la cererea de plecare definitivă, dar în prezent nu renunț la ideea plecării din țară, oricât ar trebui să aştept".

6. *Afirmații şi speculații în legătură cu unele măsuri care au fost luate după 23 August 1944.*

Unele persoane din categoria celor cu intenții de plecare din țară, răspândesc şi caută să-şi motiveze hotărârea prin aceea că asupra unei părți a populației de naționalitate germană s-ar fi luat în decursul anilor unele măsuri ca: ducerea la munca de reconstrucție în U.R.S.S. şi dizlocarea în Bărăgan, afirmând că au avut mult de suferit şi făcând legătura cu unele evenimente internaționale actuale susțin că nu vor să mai ajungă în situația din perioada anilor 1945-1951.

Aşa spre exemplu S[...] Ioan din Jimbolia s-a exprimat: „Am trăit şi trăiesc destul de bine în România, dar vreau să plec definitiv în R.F. Germania fiindcă eu sunt german şi rămân german în România sau în oricare alte țări, în afară de Germania, unde sunt german în țara mea. Gândeşte-te numai puțin în 1944 ce s-a făcut cu noi germanii. Ne-au dus în Rusia[38], ne-au luat tot ce am avut, ne-au dus în Bărăgan… ori astea nu se uită aşa uşor… dacă astăzi mai are loc un război pe noi germanii iar o să ne ducă cine ştie unde. M-am hotărât să las totul şi să mă duc…".

---

[38] Deportarea în U.R.S.S. a avut loc în 1945. În memoria colectivă, acest eveniment rămăsese legat de cauza lui, respectiv de schimbarea „de front" a României, petrecută la 23 august 1944.

- De asemenea „Walter” adresându-se unui cetăţean vest-german s-a exprimat: „Eu vă înţeleg că nu este simplu să iei de la lingură… dar dacă te uiţi în jur toţi pleacă, rude, cunoscuţi, profesori şi preoţi în frunte… Noi vrem să facem totul pentru ca copiii noştri să înveţe germana. În afară de aceasta, nouă, populaţiei germane ne este teamă de expropriere, deportare etc.”.

- M[...] Martin din Iecea Mare s-a manifestat că nemţii nu pot uita ce s-a petrecut cu ei aici şi că urmare cu toţii vor pleca în R.F. Germania unde vor primi despăgubiri pentru tot ce au avut şi suferit”.

- Comentarii şi preocupări pe marginea unor evenimente posibile ni s-au semnalat şi în alte localităţi, de exemplu S[...] Carolina din Cheglevici referindu-se la intenţiile de plecare din ţară a unor persoane a afirmat: „Unii cetăţeni introduc cereri de părăsite a ţării de frica războiului. Ei spun că în curând ne va aştepta un război[39]”.

7. *Alte susţineri, afirmaţii şi speculaţii*

Printre cetăţenii de naţionalitate germană mai circulă şi alte motivaţii în legătură cu intenţia plecării din ţară, cum ar fi:

- În România nu vor avea suficiente posibilităţi de afirmare sau de promovare din cauza naţionalităţii.

- Ar fi priviţi cu neîncredere când se ivesc situaţii de plecare în străinătate la specializări, documentări etc.

- Unele cadre didactice motivează plecarea prin aceea că le este teamă că vor rămâne fără catedră.

- Afirmaţii că în R.F. Germania pot beneficia de sărbători religioase şi de săptămâna redusă de muncă.

- Că în România îndeosebi după limitarea suprafeţei grădinilor şi curţilor ar avea posibilităţi limitate de a-şi dezvolta producţia proprie de animale, păsări, motivând că nu ar avea suficiente mijloace de întreţinere, iar în R.F. Germania ar putea să se gospodărească cum vor să-şi deschidă ateliere, prăvălii etc. şi în acelaşi timp să călătorească unde vor.

- Trebuie menţionat că sunt foarte multe persoane care nu invocă vreunul din motivele de mai sus, dar sunt într-o stare de confuzie şi derută şi insistă pentru emigrare pentru alte considerente cum sunt:

[39] O temere, desigur, naivă (specifică mai degrabă anilor `50), cu atât mai mult cu cât, în cazul unui conflict Est-Vest, statul vest-german ar fi fost printre primele afectate de declanşarea ostilităţilor.

- Să nu rămână singurii sau ultimii aici.

- Dacă pleacă cei cu situații materiale mai bune, profesori şi chiar din cei are au deținut unele funcții, înseamnă că, într-adevăr, este mai bine să plecăm şi noi.

- Acum când se aprobă la mai mulți plecarea este momentul să plecăm şi noi, pentru a nu pierde ocazia.

Au apărut şi versiuni la Jimbolia că în maximum 3 ani trebuie să plece toți nemții din România, iar cei care nu vor pleca urmează să fie scoşi din zona de frontieră.

- Răspândirea ideii că mai devreme sau mai târziu vor pleca toți cetățenii de naționalitate germană şi de aceea e mai avantajos pentru cei care pleacă acum existând posibilități să asigure o situație mai bună față de cei care vor pleca ulterior.

La crearea unor asemenea stări de confuzii şi derute [derută] îşi aduc aportul în mare măsură diverse zvonuri care sunt lansate prin posturile de radio străine, îndeosebi din R.F. Germania, cât şi de ambasada R.F. Germania din Bucureşti, care fac referiri la aşa zise convenții şi înțelegeri între statul român şi vest-german, privind plecarea anuală a unui anumit număr (de ex. 11.000) de cetățeni de naționalitate germană. Asemenea zvonuri au fost lansate îndeosebi în urma vizitei cancelarului Helmuth Schmidt[40], ministrului de externe [Hans Dietrich] Genscher şi a lui Iosef Straus şi sunt interpretate de mulți [drept] comunicări aşa-zise oficiale, demne de încredere şi că într-adevăr într-un anumit număr de ani vor pleca toți sau cei mai mulți.

Se dețin date că Sturm, funcționar al Ambasadei R.F. Germania la Bucureşti, s-a exprimat față de cetățenii români de naționalitate germană că ar exista asigurări din partea statului român ca în 1979 să acorde posibilitatea emigrării la 11.000 de persoane care au solicitat aceasta. Sturm a mai precizat că cei interesați să nu mai

[40] Conform fostului ministru român de Externe, Ştefan Andrei, cu ocazia vizitei efectuate de cancelarul Helmuth Schmidt la Bucureşti (în ianuarie 1978), a fost semnat un acord secret pentru ca, în schimbul unor avantaje economice, România să permită plecarea în R.F.G. sa 11.000 de minoritari germani anual (Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, *Raport final*, editori Vladimir Tismăneanu, Dorin Dobrincu, Cristian Vasile, Bucureşti, Ed. Humanitas, 2007, p. 362). România nu a fost o excepție din acest punct de vedere, şi alte state est-europene (Polonia, de pildă) încheind acorduri similare, acestea corespunzând unui interes fundamental al R.F.G.

trimită scrisori la ambasadă deoarece acestea nu ajung, dar să vină personal cu actele necesare.

Se constată că în ultima perioadă, pentru realizarea scopului de plecare definitivă din ţară, multe din persoanele cu astfel de preocupări au devenit din ce în ce mai insistente şi recurg la forme, metode şi acţiuni din cele mai diversificate, urmărind să determine organele în drept să le aprobe plecarea.

Printre metodele folosite menţionăm:

- Trimiterea în mod repetat de cereri şi memorii la organele locale şi centrale, unele cuprinzând chiar poziţii tendenţioase la adresa politicii partidului şi statului nostru sau ameninţări cu acţiuni.
- Prezenţa repetată pentru audienţe, cu care ocazie insistă cu argumente neîntemeiate şi încearcă să adopte poziţii refractare şi insinuante.
- Trimiterea de memorii unor organisme şi personalităţi din străinătate cărora le solicită sprijinul, inclusiv la postul de radio „Europa Liberă".
- Îndemnul rudelor şi legăturilor din străinătate de a-i sprijini prin intervenţii la personalităţi, organizaţii şi organisme internaţionale, de a trimite memorii unor persoane sau organe din ţara noastră, ori de a întreprinde unele acţiuni demonstrative sau publicitare.
- Încercări de a prezenta memorii în mod neoficial conducerii de partid şi de stat, îndeosebi cu ocazia vizitelor de lucru în judeţul nostru sau cele limitrofe.
- Folosirea prezenţei în ţara noastră a unor oaspeţi şi personalităţi din străinătate încercând să le înmâneze memorii.
- Manifestări, ameninţări şi încercare de a provoca acte de dezordine prin greva foamei, acţiuni demonstrative în capitală, prezenţa cu pancarde şi inscripţii în diverse locuri şi perioade, îndeosebi când au loc anumite evenimente importante în ţara noastră.
- Legături şi insistenţe la ambasadele R.F. Germania şi S.U.A. din Bucureşti.
- Atitudini refractare în contactul cu organele locale şi la locurile de muncă, unii urmărind să se ia asupra lor măsuri administrative, de care să se folosească apoi în scopul susţinerii ideii că ar fi neîndreptăţiţi[41] sau persecutaţi pe motive naţionale.

[41] Conf. originalului. Corect, „nedreptăţiţi".

- Refuzul de a se încadra în producție.
- Atitudini formale şi de pasivitate în activitatea profesională, obştească, la învățământul ideologic etc.
- Abțineri de a adopta o atitudine angajantă şi patriotică.
- Pe fondul intenției de plecare din țară, adoptarea unor atitudini naționaliste şi recurgerea la manifestări denigratoare şi calomnioase la adresa orânduirii sociale şi de stat din țara noastră.
- Redactarea şi încercarea de răspândire a unor lucrări literare sau dramatice care să sugereze sau să susțină ideea emigrării.
- Trecerea ilegală a frontierei fie cu întreaga familie, fie numai un membru din familie, pentru ca apoi să aibă motive de a susține urgentarea plecării în scopul „reunirii familiei".
- Amenințări din partea rudelor şi legăturilor din străinătate cu acțiuni în preajma unor sedii sau cu ocazia unor conferințe, congrese şi reuniuni internaționale. De exemplu în prezent se fac referiri şi amenințări în legătură cu acțiuni în perioada Reuniunii Europene de la Madrid din 1980[42].

Dat fiind această situație, contracararea propagandei de emigrare a constituit o preocupare permanentă a serviciilor informative şi a serviciului de paşapoarte, folosindu-se în acest scop o gamă largă de metode şi mijloace ale muncii noastre.

Principalele măsuri întreprinse în perioada 1979-1980 au constat în:

- Instruirea rețelei informative, inclusiv de la posturile de miliție, pentru a semnala cetățenii străini şi români care incită ori influențează la emigrare cât şi existența sau circulația unor zvonuri şi materiale din extern.

Rețeaua informativă a fost în acelaşi timp pregătită să desfăşoare şi acțiuni de influențare pozitivă în care scop să popularizeze şi cazurile de persoane care prin scrisori sau prin alte mijloace şi-au manifestat regretele că au plecat definitiv din țară, sau că nu s-au realizat în condițiile sperate.

- Luarea unor măsuri mai ferme împotriva cetățenilor străini identificați că desfăşoară activitate de influențare la emigrare, care incită la acțiuni ostile sau au manifestări denigratoare la adresa orânduirii sau politicii noastre naționale.

[42] Prilejul Conferinței C.S.C.E. (şi nu „europeană") de la Madrid a fost utilizat, într-adevăr, de câteva grupări pentru exprimarea unor nemulțumiri la adresa politicii interne a statului român, fapt care nu a fost încurajat de autoritățile spaniole.

Ca urmare numai în 1979 au fost declaraţi ca indezirabili *14*[43] cetăţeni vest-germani, iar la *1* i s-a ridicat dreptul de şedere în ţară. Recent s-au mai făcut propuneri pentru indezirabili la *4* cetăţeni vest-germani şi există documentată activitatea a încă *5* elemente pentru care urmează a se face propuneri.

- Prin reţea şi persoane de încredere s-a acţionat pentru influenţarea pozitivă a cetăţenilor străini care a[u] sosit pe raza judeţului, acordându-se atenţie ziariştilor, reporterilor de radio şi TV, deputaţi, parlamentari şi alte categorii de persoane, cărora li s-a prezentat situaţia reală, drepturile şi posibilităţile pe care le are în ţara noastră populaţia de naţionalitate germană.

În această direcţie putem exemplifica măsurile întreprinse asupra grupului de *38* cetăţeni vest-germani, compus din ziarişti, reporteri, înalţi funcţionari condus de parlamentari ai partidului Uniunea Creştină Socială din R.F. Germania sosit în luna august 1979, a ziariştilor sosiţi în luna noiembrie 1979, printre care şi Mayer Victor, cunoscut anterior cu poziţie ostilă, cât şi în alte cazuri asemănătoare în care s-a acţionat şi s-a conlucrat eficient între Serviciile I/A, III şi Serviciul I/B.

În cursul anului 1979 s-au realizat progrese şi prin contactarea în extern cu reţea şi cu persoane de încredere a unor vârfuri ale emigraţiei şvăbeşti, a unor ziarişti, scriitori din rândul foştilor cetăţeni români, asupra cărora s-a acţionat pentru influenţare pozitivă.

Ca urmare considerăm că există o legătură între măsurile întreprinse de noi şi apariţia în presa vest-germană sau la unele posturi de radio a unor articole sau comentarii care se pronunţă împotriva emigrării, ori prezintă în mod mai realist situaţia populaţiei de naţionalitate germană din România.

- Un număr de *54* elemente identificate că instigă sau influenţează la emigrare, elogiază modul de viaţă din R.F. Germania şi denigrează realităţile din ţara noastră, au fost avertizate, *167* atenţionate, iar asupra a *264* s-a acţionat prin diverse metode pentru influenţare pozitivă.

- Au fost identificate şi deferite justiţiei pe linia organelor de miliţie un număr de *3* elemente care instigau la emigrare prin promisiuni de obţinerea paşapoartelor în schimbul unor sume mari de bani (C[...] Ştefan din Arad, avocatul S[...] Trăian şi Z[...] Livia din Timişoara finalizată în februarie 1980.

---

[43] În original, numerele culese cu italice sunt completate cu stilou albastru.

- Au fost depistate *3* elemente care având autorizații de copiat acte sau profesând meseria de jurişti, instigă şi sprijină diverse persoane la acțiuni în vederea obținerii aprobării de emigrare. Două dintre acestea sunt documentate urmând a se lua demersurile necesare.

- *33* persoane au fost amendate pentru legături şi acțiuni prin postul de radio „Europa liberă”.

- Persoanele cunoscute cu intenții de plecare definitivă din țară au fost semnalate de serviciul de paşapoarte şi de serviciile informative conducătorilor organizațiilor socialiste, conducerilor instituțiilor, unităților de învățământ, Comitetelor Comunale de partid, iar membrii de partid organelor de partid județene, municipale şi orăşeneşti pentru a se acționa prin colectivele de oameni ai muncii, prin factorii politici şi educaționali, în vederea determinării de a renunța la emigrare.

În combaterea tendințelor de emigrare s-a acționat şi cu ocazia prelucrărilor contrainformative individuale şi în grup, a audiențelor care au avut loc, cât şi prin contactarea directă de către ofițerii operativi a multor persoane insistente pentru plecarea definitivă din țară.

Publicarea în presa locală de limba germană şi română a unui număr de *25* articole având la bază date şi informații furnizate de organele noastre.

Măsurile luate de noi până în prezent, deşi nu au fost de natură să pună capăt acestei stări de spirit, totuşi au dus la limitarea fenomenului, la cunoaşterea şi prevenirea oricăror acțiuni ostile şi de dezordine pe fondul intențiilor de emigrare, la neutralizarea, influențarea şi determinarea multor cetățeni români şi străini de a renunța sau de a se abține de la acțiuni care să lezeze securitatea statului sau ordinea publică şi spre deosebire de anii anteriori, în 1979 şi 1980 nu au existat cazuri de elemente care să provoace acțiuni *de dezordine*[44].

Având în vedere însă situația existentă, pentru viitor se impune a se acționa şi cu mai multă fermitate, în care scop ne propunem:

1. Extinderea măsurilor de verificare şi documentare asupra tuturor informațiilor ce privesc cetățenii străini sau români care instigă sau influențează la emigrare, care răspândesc zvonuri, lansează sau susțin idei care au ca urmare menținerea psihozei de emigrare.

[44] Cuvinte adăugate cu stiloul.

Asupra persoanelor documentate cu astfel de activități se vor face propuneri şi lua măsuri de declarare ca indezirabili, dacă se referă la cetățeni străini, avertizare sau alte măsuri în cazul cetățenilor români.

- Termen: 30.05.1980
- Răspund: şefii Serv. I/A , I/B, II şi III

2. Intensificarea măsurilor de cunoaşterea activității cetățenilor străini, îndeosebi vest-germani, care sosesc pe raza județului, identificarea şi documentarea activității celor care sub orice formă influențează sau instigă la emigrare.

Ofițerii care răspund de localități din mediul rural, vor stabili cu şefii de post, turiştii care pe raza datelor anterioare sunt cunoscuți sau suspectați de activitate de instigare la emigrare, stabilind măsuri concrete de luat cu ocazia prezenței lor pe raza comunei.

- Termen: 30.04.1980
- Răspund: şefii serv. I/A şi I/B

3. Cu ocazia prelucrărilor contrainformative ce se vor efectua în obiective economice, instituții, unități de învățământ, localități din mediul rural, se va accentua şi asupra combaterii zvonurilor şi motivațiilor la emigrare, se va face apel la demascarea celor care întrețin stări de spirit necorespunzătoare din acest punct de vedere.

- Răspund: şefii serv. I/A; I/B; II şi III

4. Prin rețeaua informativă, persoane de încredere şi prin presa locală, cu sprijinul Comitetului Județean P.C.R., se vor populariza pe scară mai largă cazurile de persoane care regretă că au plecat din țară.

- Răspund: şefii Serv. I/A, I/B , II şi III.

5. Intensificarea activității de influențare pozitivă a unor persoane influente din R.F. Germania, inclusiv ziarişti, redactori de radio şi televiziune, scriitori etc., care sosesc pe raza județului, determinându-i să prezinte în mod realist situația populației de naționalitate germană din țara noastră.

- Răspund: şefii Serv. I/A, I/B. II şi III

În acest scop, cu aprobarea Comitetului Județean P.C.R. se vor selecta şi pregăti unele persoane din obiectivele şi locurile unde sosesc de regulă cetățeni vest-germani din categoria celor menționați mai sus (redacții, teatre, învățâmânt) pentru a fi folosiți prin interpunere cetățenilor vest-germani cărora să le prezinte în mod documentat situația reală a populației de naționalitate germană din România.

- Răspunde: şeful Serv. I/A
- Termen: 30.04.1980

6. Pregătirea contrainformativă a persoanelor cu influenţe de pe raza judeţului care vor face deplasări în R. F. Germania, în scopul ca în contact cu elementele de vârf din străinătate cât şi cu alte persoane ce prezintă interes, să acţioneze pentru influenţarea pozitivă prin prezentarea adevăratei situaţii a populaţiei de naţionalitate germană.

- Răspunde: şeful serviciului I/A

7. Se va acţiona în continuare cu fermitate pentru zădărnicirea intenţiilor unor elemente refractare de a comite acte de dezordine, de a conturba liniştea publică sau de a intra în legătură cu postul de radio „Europa Liberă".

- Răspund: şefii Serv. I/A, I/B, II şi III

8. Intensificarea măsurilor pentru prevenirea trecerilor ilegale a frontierei, în care scop se va acorda atenţie sporită călăuzelor şi instigatorilor la asemenea acţiuni.

Se are în vedere şi faptul că prin plecarea ilegală din ţară, multe elemente urmăresc să-şi creeze precedente pentru aşa zisa reunire a familiei.

- Răspund: şefii Serv. I/A, I/B, II şi III

Pe lângă măsurile prevăzute mai sus, facem şi următoarele propuneri:

1) În scopul de a spulbera versiunile care circulă cu privire la emigrarea în viitor a întregii populaţii de naţionalitate germană şi la aşa zise înţelegeri în acest sens cu statul vest-german, să se stabilească pe linie de paşapoarte criterii precise cu privire la persoanele care pot invoca reunirea familiei, criterii care să fie făcute cunoscute în rândul celor interesaţi.

În acest fel se va înţelege de toţi cei interesaţi că este vorba de aprobarea plecării numai a anumitor categorii de persoane şi nu a tuturor celor de naţionalitate germană.

2) Având în vedere că de cele mai multe ori în încercările de a comite acte de dezordine şi în acţiunile iniţiate în extern, inclusiv la postul de radio „Europa Liberă", au fost implicate persoane care aveau rude apropiate în R.F. Germania sau alte state, propunem selectarea persoanelor care intenţionează să plece în străinătate la rude apropiate (copii la părinţi, părinţi la copii) – cazuri care să fie prezentate conducerii Inspectoratului pentru analiză, iar Serviciul de paşapoarte să ia măsuri de rezolvarea lor în termenele ordonate.

- Se impune să acţionăm încă de pe acum în acest mod în scop preventiv şi datorită faptului că în anul în curs va avea lor Reuniunea de la Madrid, prilej cu care elemente din această categorie pregătesc sau vizează deja diverse acţiuni pe plan intern şi intern[45].

3) Deoarece mulţi din cei care insistă pentru plecarea definitivă din ţară, invocă deseori ca unul din motive că nu ar avea posibilitatea de a face călătorii în străinătate, propunem:

- Să se intervină pentru aprobare ca în ţările socialiste în afară de R.S.F. Iugoslavia să se aprobe plecarea turistică sau la rude, cel puţin anual, la toate categoriile de persoane, şi să se facă restricţie numai în cazuri cu totul excepţionale.
- Pe baza unor verificări şi analize temeinice să se mărească numărul persoanelor la care li se aprobă deplasarea la rude în R.F. Germania, Austria şi alte state şi pe baza unor verificări mai ample, chiar şi la cei care cu ani în urmă au solicitat plecarea definitivă din ţară.

4) Sub conducerea Comitetului Judeţean P.C.R. să se acţioneze pe un front mai larg, cu antrenarea factorilor politici şi administrativi inclusiv Consiliul Oamenilor Muncii de naţionalitate germană, conducătorii organizaţiilor socialiste şi factorii educaţionali pentru a demonstra şi lămuri persoanele influenţate sau cu confuzii asupra netemeiniciei motivaţiilor pe care le aduc în vederea emigrării, în special preocuparea existentă pentru continuitatea învăţământului în limba germană, păstrarea tradiţiilor şi obiceiurilor acestei populaţii, presă, teatru, producţii literare şi altele care nu vor fi desfiinţate aşa cum se vehiculează de persoane rău intenţionate.

Ss./ Lt. col. Pădurariu Nicolae

RPN
DMG
RD 241/05.03.1980
Scris în 2 ex.

(A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 13.381, vol. 19, ff. 10-18 f.+v.)

[45] Conform originalului. Corect: intern şi *extern*.

Publicat în vol. *Convergențe istorice şi geopolitice. Omagiu Profesorului Horia Dumitrescu*, coordonatori Stela Cheptea şi Gh. Buzatu, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2009, pp. 427-449.